

Jätelaki vietti viisi kuukautta

Eduskunta hyväksyi ympäristövaliokunnan tekemät muutokset jätelakiehdotukseen ensimmäisessä käsittelyssä. Valiokunta rutisti viime hetkillä valmiiksi oman mietintönsä hallituksen jätelakiesityksestä.

ELINA SAARINEN

Eduskunta hyväksyi jätelakiehdotuksen ympäristövaliokunnan mietinnön mukaisena ensimmäisessä käsittelyssään täysistunnossa 8. maaliskuuta. *Uusiouutisten* painoon mennessä odotettiin vielä asian toista eduskuntakäsittelyä.

Ympäristövaliokunta oli hyväksynyt hallituksen esityksen uudeksi jätelaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi 4. maaliskuuta.

Helmikuun alussa julkisuudessa ehdittiin jo ounastella, että jätelaki ei ennätä valmiiksi tällä hallituskaudella. Aikataulu olikin äärimmäisen tiukka, sillä aikaa ympäristövaliokunnan kauden viimeiseen kokoukseen jäi lopulta vain neljä päivää.

Talous- ja perustusvaliokunnan lausunnot valmistuivat helmikuun loppupuolella. Valiokuntakäsittely kesti kaikkiaan yli 19 viikkoa, siis lähes viisi kuukautta.

Pelkästään ympäristövaliokunnassa kuultavana kävi 25 asiantuntijaa. Lisäksi valiokunta sai kymmenkunta kirjallista lausuntoa alan organisaatioilta.

Jätelain kokonaisuudistuksen tavoitteena on edistää jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä ja jätteiden kierrätyksen ja muun hyödyntämisen lisäämistä sekä vähentää kaatopaikalle vietävän jätteen määrää.

Lailla myös selvennetään jätehuollon vastuunjakoa, täsmennetään eri toimijoiden velvollisuuksia ja tehostetaan jätehuollon valvontaa.

Terveys- ja sosiaalipalveluissa ja koulutustoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen siirtyy kunnan velvollisuudeksi.

Ympäristövaliokunta esitti lakiin runsaasti pieniä muutoksia. Muutoksista osa perustuu perustuslaki- ja talousvaliokuntien ehdotuksiin. Kaikkiaan muutoksia tuli noin 30 pykälään.

Kristillisdemokraattien **Tarja Tallqvist** jätti lakiehdotukseen vastalauseen, jolla eduskunta velvoitetaan turvaamaan yksityisten jätehuoltoyritysten toimintaedellytykset niin, että jätteiden hyödyntäminen ja kierrätys toteutuvat mahdollisimman hyvin.

Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja **Susanna Huovinen** otti kantaa lain valmisteluun liittyneeseen eripuraan esitellessään lakiehdotusta eduskunnalle ensimmäisessä käsittelyssä.

”Toivoisimme tietenkin, että tämä vuoropuhelu saisi tulevaisuudessa vähän rakentavampia sävyjä. Nyt on oltu kovin paljon niissä vanhoissa asetelmissa, joista tämän uuden tulevaisuuden rakentaminen on ollut varsin haasteellista, mutta valiokunta onnistui mielestäni tämän esityksen käsittelyssä oikein hyvällä tavalla”, Huovinen sanoi.

KIERRÄTYSTAVOITTEET ASETUKSELLA – PIAN

Ympäristövaliokunta otti huomioon perustuslakivaliokunnan vaatimukset ja lisäsi lakiin perussäännöksen velvollisuudesta noudattaa jätehuollon etusijajärjestystä. Valiokunnan mukaan etusijajärjestys on yksi jätelain keskeisimmistä periaatteista, joten sen vahvistaminen on olennaista.

Etusijajärjestyksen mukaan ensisijaisesti on vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Syntyvä jäte on ensisijaisesti käytettävä uudelleen ja toissijaisesti kierrätettävä se. Ympäristövaliokunta täsmensi myös lakiin kierrätyksen määritelmää niin, että se vastaa paremmin EU:n jätedirektiivin määritelmää.

Valiokunta korosti, että jätteenpoltto tulee vaihtoehdoksi vasta sen jälkeen, kun kierrätystä edistävät toimet on ensin toteutettu. Muu hyödyntäminen ja energiakäyttö tulevat järjestyksessä vasta kierrätyksen jälkeen, loppusijoitus viimeisenä vaihtoehtona.

Ympäristövaliokunta esitti, että hallitus seuraa lain tavoitteiden toteutumista kiinnittäen erityistä huomiota sekä jätteen synnyn ehkäisyyn että etusijajärjestyksen toteutumiseen.

Jätteen vähentämistä, uudelleenkäyttöä, kierrätystä ja hyödyntämistä koskevien määrällisten tavoitteiden säätämistä lain tasolla valiokunta ei pitänyt tarkoituksenmukaisena, vaan numeeriset tavoitteet on hyvä säätää asetuksella.

Asetukset pitäisi kuitenkin säätää mahdollisimman pian ja niiden tulisi olla riittävän kunnianhimoisia. Hallituksen on seurattava tavoitteiden toteutumista ja kiristettävä tavoitteita teknologian kehittyessä.

Ympäristövaliokuntamietinnön jälkeen lain eduskuntakeskustelussa nousi uudelleen esiin huoli siitä, syntyykö Suomeen jo liikaa jätteenpolttokapasiteettia. Ympäristöministeri **Paula Lehtomäki** pitää huolta aiheellisena. Hän totesi keskustelussa näin:

”Nyt on isoja laitoksia rakenteilla, ja varmasti samalla kertaa harpataan jo sinne [kapasiteetin] yläreunaan saakka. On tärkeää, että lainsäädännöllä ja asetuksilla säädettävät kierrätystavoitteet ovat riittävän kunnianhimoiset, jotta ne omalta osaltaan sitten säätelevät sitä, että polttoon ei ohjautuisi kierrätyskelpoista jätettä.”

TOIMINTAYMPÄRISTÖÄ SEURATTAVA

Perustuslakivaliokunta toivoi omassa lausunnossaan, että ympäristövaliokunta pohtisi kuntien omistamien yhtiöiden roolia jätehuollossa. Perustuslakivaliokunnan mukaan kunnan mahdollisuus vastata itse jätteen käsittelystä tai siirtää jätteen käsittely kuntien omistamalle yhtiölle voi joissakin tapauksissa käytännössä johtaa sekä perustuslain ympäristövastuusäännöksen toteutumisen että elinkeinovapauden kannalta epätoivottavaan tilanteeseen.

Näin on etenkin silloin, jos kunta tai kuntien omistama yhtiö huolehtii käsittelystä, vaikka

Elina Saarinen

valiokunnissa

Uuden jätelain tavoitteena on lisätä jätteen hyödyntämistä ja vähentää kaatopaikkasijoitusta. Jätteen synnyn ehkäisy asetetaan kuitenkin etusijalle. Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Susanna Huovinen toivoi, että jätteen synnyn ehkäisy saisi todella sille kuuluvan painoarvon myös kuluttajien asenteissa.

yksityiset yritykset pystyisivät tarjoamaan etusijajärjestyksen toteutumisen kannalta parempia jätteiden käsittelytapoja.

Myös talousvaliokunta piti omassa lausunnossaan tärkeänä, ettei kunnan järjestämisvastuu syrji yksityisiä yrityksiä jätehuoltopalvelujen tuottajana. Valiokunnan mukaan jätehuollon järjestämisen pitäisi olla niin pitkäjänteistä, että pienetkin yritykset voivat sitoutua tarpeellisiin investointeihin.

Ympäristövaliokunta painotti tarvetta vahvistaa yksityisen ja kunnallisen toiminnan yhteistyötä. Tätä tukee, kun toimintaympäristön rajat määritellään selkeästi.

Ympäristövaliokunta ehdotti jätelakiin lausumaa, jonka mukaan hallituksen tulee seurata jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jäteyhtiöiden toimintaedellytyksiin. Hallituksen täytyy myös seurata kuntien mahdollisuuksia huolehtia niiden vastuulle säädetyistä tehtävistä.

Yhteistoiminta-alueen jätehuoltoviranomaisena voisi valiokunnan mukaan toimia kuntien yhteinen toimielin tai näiden perustama kuntayhtymä. Tätä valiokunta pitää tarpeellisena jätehuollon käytännön tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Kunnan on lakiesityksen mukaan järjestettävä muun kuin sen vastuulle kuuluvan jätteen jätehuolto toissijaisesti, jos jätteen haltija sitä palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jos jäte soveltuu kuljetettavaksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä.

Talousvaliokunnan mukaan kunta saisi käyttää toissijaista velvollisuuttaan vain välttämättömissä tapauksissa.

Ympäristövaliokunnan mukaan tätä niin sanottua perälautapykälää on sovellettava vain niin kauan, kuin olosuhteet siihen pakottavat.

Aiemmassa lakiesityksessä kunnan ja jätteen haltijan välisen sopimuksen määräaika oli viisi vuotta, mutta ympäristövaliokunta lyhensi määräajan kolmeen vuoteen, jotta yksityisen palvelutarjonnan tilannetta alueella voidaan arvioida säännöllisesti.

Ympäristövaliokunta ehdotti lakiin muutoksia, joilla selvennetään kunnan ja kiinteistön haltijan järjestämän jätehuollon järjestämistä koskevien edellytysten yhtäläisyyttä ja kilpailuneutraliteettia.

Talousvaliokunta korosti, että jätteenkuljetusjärjestelmillä pitäisi olla tasavertaiset mahdollisuudet kilpailla keskenään. Ympäristövaliokunta tekikin lain 35 ja 37 pykäliin muutoksia, jotka korostavat vaatimusten koskevan molempia kuljetusjärjestelmiä.

Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönoton edellytyksenä on uuden muotoilun mukaan, että jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

Valiokunnan mukaan perustuslakisyistä on välttämätöntä säätää laissa kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen päätöksenteon edellytyksistä, jotta tämä kuljetusvaihtoehto ylipäätään voidaan säilyttää jätelaissa.

VAIN TUOTTAJAN LUVALLA

Tuottajavastuuseen liittyen ympäristövaliokunta täsmensi lakiin, millaisissa tapauksissa muun kuin tuottajan järjestämä tai tarjoama jätehuolto ei vaikeuta tuottajan jätehuoltovelvollisuuksien toteuttamista.

Tuottajalla on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saavat perustaa rinnakkaisia keräysjärjestelmiä vain, jos tämä tehdään yhteistoiminnassa tuottajan kanssa.

Pakkausten tuottajavastuu jää valiokunnan mukaan väistämättä kunnan ja tuottajan keskinäisen sopimisen ja yhteistyön varaan.

Vaikka pakkausten tuottajavastuu muuttuu osittaisesta täydeksi tuottajavastuuksi, muutos ei valiokunnan mukaan estä tuottajia perustamasta keräysjärjestelmiä yhteistyössä kuntien, kunnallisten jätelaitosten, kaupan tai yksityisten jätehuoltoyritysten kanssa. Valiokunnan mukaan ehdotus ei johda päällekkäisiin keräysjärjestelmiin eikä siten lisää myöskään kokonaiskustannuksia. Kustannukset mainittaisiin jatkossa pykälässä 49 yhtenä kokonaisharkinnassa huomioitavana seikkana.

YYL jäi kaipaamaan isompia muutoksia

■ Ympäristöyritysten Liitto (YYL) olisi toivonut, että ympäristövaliokunta olisi tehnyt hallituksen lakiesitykseen voimakkaampia muutoksia markkinoiden avaamiseksi.

Liiton mielestä on hyvä, että ympäristövaliokunta toi esiin huolensa elinkeinovapaudesta ja kilpailun neutraliteetista sekä vaati vahvaa taloudellista ohjausta. Valitettavaa on, että eduskunnan talous- ja perustuslakivaliokunnan huoli elinkeinovapauden vaarantumisesta johti vain vähäisiin pykälämuutoksiin.

YYL:n mielestä asetusten valmistelussa tulee erityisesti ottaa huomioon ympäristövaliokunnan vaatimus siitä, että erilliskeräys- ja kierrätysvelvoitteet sekä kierrätyksen määrälliset tavoitteet ovat niin kunnianhimoiset, että valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet toteutuvat ja jätehuollon taso nousee.

YYL oli tyytyväinen siitä, että kiinteistön haltijan järjestämä kuljetus saatetaan laissa tasavertaisempaan asemaan kunnan järjestämään malliin nähden kuin hallituksen esityksessä.

Kuntaliiton mukaan jätelaki tukee hyvin markkinaehtoista palvelutuotantoa. Kuntaliiton mukaan yhdyskuntien jätehuolto yleishyödyllisenä välttämättömyyspalveluna kuitenkin tarvitsee julkisen toimijan vastuun ja ohjauksen, jotta terveys- ja ympäristöhaitat voidaan torjua.

Katso uusitut nettisivumme:

BioPartners

www.biopartners.fi

BioBag FINLAND

www.biobag.fi